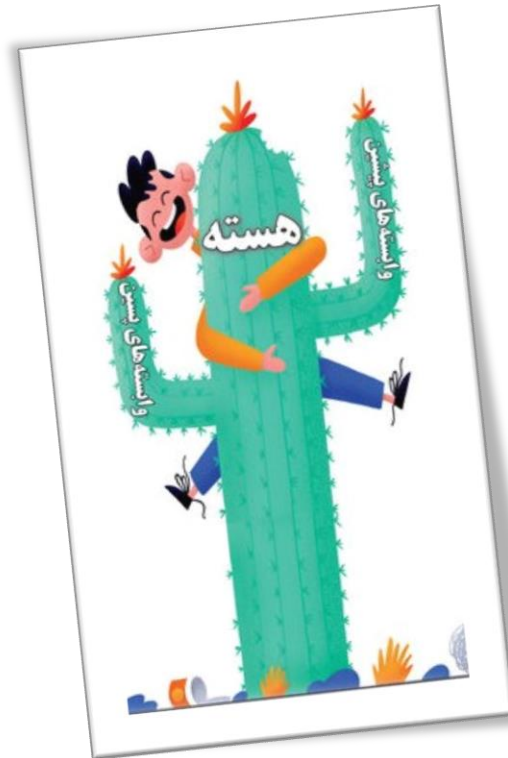

وابسته های گروه اسمی

آورد هاند که شیخ جنید بغدادی، از عارفان قرن سوم هجری، از شهر بیرون رفت و میدان از پی او می رفتند. شیخ از احوال بهلول پرسید. میدان گفتند: «او مرد دیوانه ای است و تو را با او چه کار؟» گفت: «او را طلب کنید که مرا با او کار است». او را در صحرایی یافتند و شیخ را پیش او بردند. شیخ سلام کرد، بهلول جواب سلام او را داد. فرمود: «تویی شیخ بغداد که مردم را ارشاد می کنی؟» عرض کرد: «آری». بهلول فرمود: «باری، طعام خوردن خود را می دانی؟» عرض کرد «اول بسم الله می گویم، از پیش خود می خورم. لقمه کوچک برمی دارم». بهلول برخاست و فرمود: «تو می خواهی مرشد خلق باشی، در صورتی که هنوز طعام خوردن خود را نمی دانی؟» و به راه خود رفت. پس میدان شیخ را گفتند: «یا شیخ، این مرد دیوانه است». شیخ در پی او روان شد و گفت: «مرا با او کار است». چون بهلول به همرازی رسید، باز نشست. جنید به او رسید. بهلول پرسید: «آیا سخن گفتن خود را می دانی؟» عرض کرد: «آری». به قدری گویم و بی موقع و بی حساب می گویم. به قدر فهم شمعان می گویم و...». بهلول گفت: «چه جای طعام خوردن که سخن گفتن هم نمی دانی!»، پس برخاست و برفت.

هر گروه اسمی از یک اسم به عنوان هسته درست می شود که می تواند یک یا چند وابسته در پیش یا پس نیز بگیرد. ساختمان گروه اسمی را می توان این گونه نشان داد

وابسته پیشین + هسته + وابسته پسین

مثال: (این) کتاب (خواندنی)

پرانته علامت اختیاری بودن است و عنصر بیرون پرانته اجباری است؛ به عبارت دیگر اسم وابسته هم نگیرد باز هم گروه اسمی است چون بالقوه می توان برای اسم، وابسته یا وابسته های متعدد آورد

هسته ی گروه اسمی، اسم است یا هرچه در حکم اسم باشد. ملاک تشخیص هسته، إضافة شدن است که به طریق زیر عمل می کند؛

وابسته های پیشین به یکدیگر اضافه نمی شوند و در بین آن ها و هسته نیز اضافه وجود ندارد : این دو کتاب

اولین کلمه ای که نقش نمای اضافه می گیرد ، هسته است: کتاب خواندنی

عناصری که پس از هسته قرار می گیرند، وابسته های پسین هستند که همه به یکدیگر اضافه می شوند

بابای خوب من

وابسته های پیشین ؛

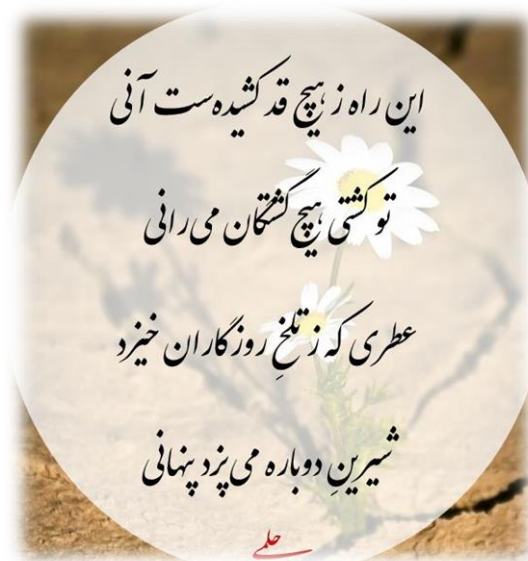
صفت اشاره : هرگاه واژه های «این» و «آن» و مشتقات آنها همراه با اسم و جانشینان اسم ذکر شوند «صفت اشاره» اند. اما اگر بدون همراهی اسم و جانشینان آن ذکر شوند «ضمیر اشاره» هستند

مثال: این دوست از آن دوست بهتر است
این از آن بهتر است

نکته: هرگاه بعد از واژه های اشاره شده مکث کوتاهی شود واژه ی مورد نظر «ضمیر اشاره» است

مثال: این ، مجید است این پسر، باهوش است

صفات اشاره عبارت اند از : این، آن، همین، همان، چنین، چنان، این چنین، آن چنان این گونه آن گونه این سان ، آن سان ، این طور ، آن طور ، این همه ، آن همه ، این قدر ، آن قدر ، همین قدر ، همان قدر ، این اندازه ، آن اندازه ، همین اندازه ، همان اندازه و ...

صفت پرسشی : هرگاه واژه های «کدام، کدامین، چه، چگونه، چطور،

چه جور، چه سان، چه قدر، چه اندازه، چه مقدار، چند، چندم، چندمین ،
و....» همراه با اسم یا جانشینان اسم بیایند «صفت پرسشی» نامیده می
شوند. اما اگر با اسم یا جانشینان آن همراه نباشد «ضمیر پرسشی» هستند

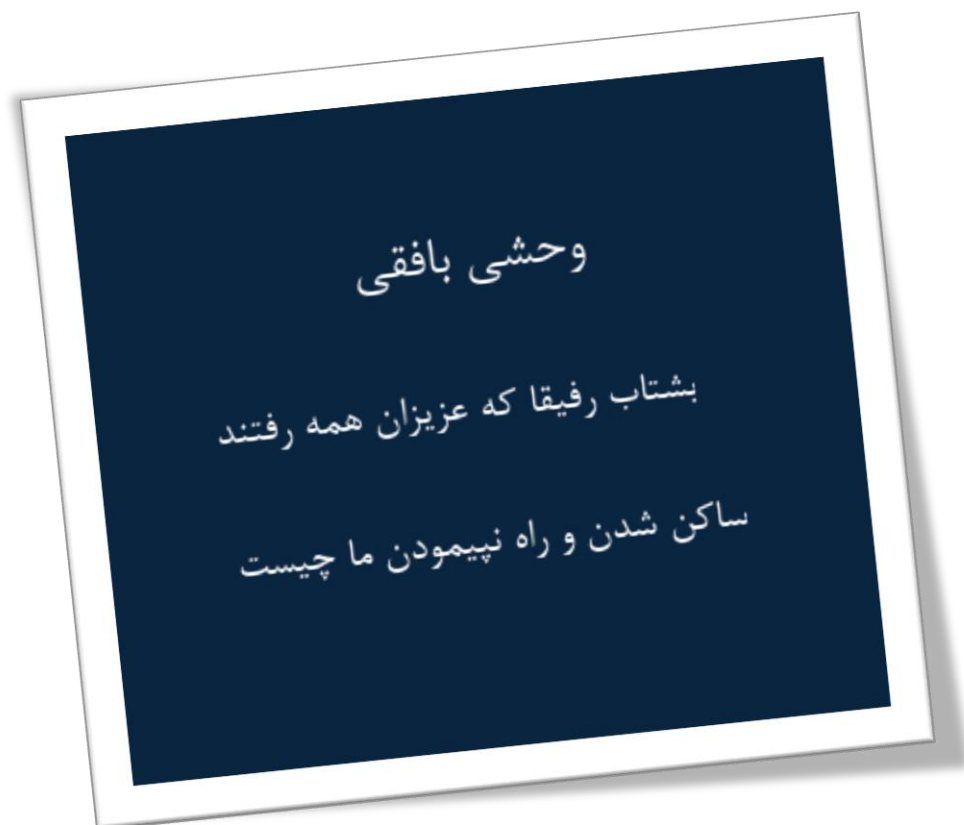
مثال: کدام کتاب را دوست داری؟

کدام را دوست داری ؟

صفت مبهم: هرگاه نشانه های مبهم « هر، همه، هیچ ، فلان ، چندین، خیلی، کمی، بسیاری، اندکی ، قدری ، برخی ، بعضی ، پاره ای ، چندان ،... » همراه اسم یا جانشینان اسم ذکر شوند، «صفت مبهم اند » و اگر بدون همراهی اسم و جانشینان اسم ذکر گردند «اسم مبهم» اند .

همه آمدند آن همه مردم آمدند .

صفت تعجبی: هرگاه واژه های «چه، عجب، چقدر» همراه اسم

یا جانشینان اسم باشند «صفت تعجبی» هستند و اگر به تنهایی ذکر گردند

«ضمیر تعجبی» اند

مثال : چه کار خوبی کرده ای !!!

چه کرده ای !!!

صفت شمارشی :

الف) صفت شمارشی اصلی: هر گاه اعداد یک تا بی نهایت با اسم یا جانشینان اسم همراه گردند ، «صفت شمارشی» اصلی اند و اگر به تنهایی ذکر شوند «ضمیر شمارشی» اند

مثال : یک روز پیش می آیم

ب) صفت شمارشی ترتیبی: صفتی است که با لفظ «مین» یا «م» همراه است صفتی که با «مین» همراه می شود .

صفت عالی : همه ی صفت هایی که وند «ترین» را به دنبال دارند
«صفت عالی» هستند

مثال: دیدن تو بزرگ ترین (صفت عالی) آرزوی من است

هیچ عشقی عظیم تر از
عشقی مادر نیست.

هیچ حمایتی عظیم تر از
حمایت پدر نیست.

شاخص: عناوین و القاب اجتماعی را شاخص می گویند که پیش از

اسم می آیند . شاخص ها بی هیچ فاصله ای در کنار هسته قرار می گیرند و خود اسم یا صفت هستند و می توانند در جای دیگری هسته گروه اسمی باشند

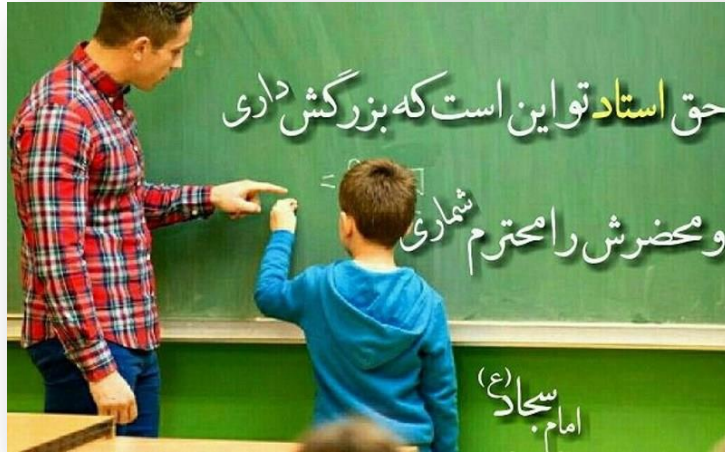
مشهورترین شاخص ها عبارتند از : آقا ، خانم،استاد، حاجی، خواهر، برادر، عمو، عمه ، خاله، تیمسار، سرلشکر، کدخدا، مهندس ، دکتر ، امام و

مثال: استاد محمدرضا شفیعی کدکنی

نکته ۱) شاخص ها به تنهایی دارای هیچ نقش دستوری (فاعلی ، مفعولی،مسندی،...) نیستند

نکته ۲) اگر عناوین و القاب با کسره ی اضافه (نقش نمای اضافه) همراه باشند، شاخص محسوب نمی شوند بلکه هسته ی گروه اسمی اند
مثال: پدرِ مجید آمد

قواعد هم نشینی وابسته های پیشین ؛

نزدیک ترین وابسته ی پیشین به هسته در گروه اسمی شاخص است . این وابسته معمولا با اسم های خاص انسان به کار می رود

مانند: استاد فقید دکتر عبدالحسین زرین کوب

هم نشینی صفت ترتیبی (ـِ مین) با ممیز (واحد شمارش) که کاربرد اندک دارد

مانند : دومین تخته قالی به فروش رفت

صفت عالی نمی تواند با ممیز هم نشین شود.

مثلا نمی توان گفت : بهترین کیلو پرتقال

اگر صفت تعجبی وابسته ی پیشین باشد،هیچ وابسته ی پیشین دیگری نمی تواند بیاید. مثلا نمی توان گفت چه چهار گل زیبایی !

صفت مبهم با صفت شمارشی و صفت اشاره هم نشین می شود .

مثال : هر هشت تخته قالی به فروش رفت

صفت مبهم با صفت پرسشی هم نشین نمی شود

مثلا نمی توان گفت چند همه کس آمدند

صفت اشاره دورترین وابسته پیشین به هسته است .

مثال: همین هشت قطعه طلا ارزش فراوانی دارد

صفت بیانی : صفت هایی که تا کنون آموخته اید همگی بیانی هستند

زیبا - زشت - بلند - کوتاه - اندک - زیاد و ...

همه رفتند از این خانه ولی غصه نرفت
باز این یار قدیمی چه وفایی دارد

تمرین ؛

۱ - در عبارت « یکی از گسترده ترین و دامنه دارترین اقسام شعر در ادبیات فارسی ، شعر تعلیمی است . شعر تعلیمی ، شعری است که قصد گوینده و سراینده آن تعلیم و آموزش است . » چند ترکیب وصفی به کاررفته است ؟

۲ - در متن زیر به ترتیب چند ترکیب وصفی و اضافی وجود دارد ؟

آسمان کویر ، این نخلستان خاموش که هرگاه مشت خونین قلبم را باران های غیبی سکوتش فرا می گیرد و نگاه های اسیرم هم چون پروانه های شوق در این مزرع سبز آن دوست شاعرم رها می شود ، ناله های گریه آلود آن روح دردمند را می شنوم .

۳ - در عبارت « نویسنده با استفاده از داستان رستم و اسفندیار و گنجاندن اصطلاحات امروزی در آن ، نوشته را از حالت شناخته شده آن خارج کرده است . این بیان غیر متعارف و خنده دار و هر نوشته ای از این گروه ، نوعی نقد اجتماعی محسوب می شود و تاثیر آن در همان زمان به نحوی بارز نمودار خواهد شد » چند صفت پیشین و پسین وجود دارد ؟

۴ - تعداد ترکیب های وصفی و اضافی عبارت « خواب دیدن ضحاک نموداری است از درون آشفته و خاطر ترسان و بی آرام او و بر اثر آن که ظلم ها کرده بود با همه بی رحمی هرروز در تب و تاب و هر شب در جوش و اضطراب بود » عبارتند از :

۵ - نوع صفت های به کاررفته در عبارت « چه اندوه جان گاه و مصیبت سختی بود که اکنون این مرد می بایست همه عزیزانش را ترک کند و خاک وطن را وداعی ابدی گوید » را بنویسید .

۶ - در عبارت « نام این روزنامه به اندازه ای بر سر زبان ها بود که مردم ، مدیر آن را به نام « نسیم شمال » می شناختند . هر روز که زمان انتشار آن می رسید ، دسته دسته کودکان دوازده ساله در همان چاپ خانه گرد می آمدند و چند دسته بزرگ می گرفتند و توزیع می کردند » چند ترکیب وصفی و چند ترکیب اضافی ساخته شده است ؟

۷ - در عبارت « این اندوه وحشی و سیاهی پر بیم بر سراپرده سوختگان هم حکومت داشت ؛ آن ها جز این که در آن سنگلاخ ها و خارها ، کودکان از دست رفته خود را جست و جو کنند یا برای اطفال از عطش سوخته شان ، قطره آبی بیابند ، دیگر رمقی نداشتند » چند ترکیب وصفی و اضافی به کاررفته است ؟

۸- در متن زیر چند ترکیب وصفی و اضافی وجود دارد ؟

« در دوره اسلامی از همان قرن های نخستین هجری ترجمه عربی آثار معتبر یونان مورد استفاده ایرانیان قرار گرفت و بسیاری از متون عربی به ویژه تفاسیر قران به فارسی برگردانده شد . این رسم ترجمه تا قرن های بعد نیز ادامه داشت »

۹ - در کدام گزینه شاخص دیده می شود ؟

الف (محمد ، کدخدای روستای ماست

ب (فرهنگ دهخدا بزرگترین فرهنگ لغت ایران است

ج (علامه اقبال لاهوری شاعر نیز بود

د (عموی دوست برادرم ، مهندس برق است

۱۰ - تعداد وابسته های هسته کدام گروه اسمی بیشتر است ؟

الف (این هر سه امام زاده معصوم ما

ب) آن چهارکارگر پُر کار ساختمان

ج) این بهترین شعر ادبیات فارسی

د) استاد ماهر نقاشی ساختمان

۱۱ - در کدام گزینه قافیه ها ، ترکیب وصفی هستند ؟

الف (پر اندیشه شد جان افراسیاب چنین گفت با دیده پر کرده آب

ب (یکی تازی ای ب نشسته سیاه همی خاک نعلش برآمد به ماه

ج (سیاوخش را دل پر آزرم دید ز پیران رخ او پر از شرم دید

د (گذر بود چندان که گویی سوار میانه برفتی به تنگی چهار

۱۲ - ضمیر متصل « ش » در عبارت « رخس زیبا ، رخس غیرت مند /
رخس بی مانند / با هزارش یادبود خوب ، خوابیده است » وابسته به کدام
نقش دستوری است ؟

الف (مضاف الیه ب (مفعول ج (متمم د (قید

۱۳ - در کدام گزینه همه ترکیب ها، ترکیب وصفی مقلوب نیستند ؟

الف (سپید معجر / کبود اورند ب (پاک یزدان / دم آتش و آب

ج (بی زیان مرد / سپید رود د (دل نشین سخن / بلند قد

۱۴ - در کدام گزینه ترکیب وصفی دیده نمی شود ؟

الف (این درختان صنوبر شجاع و صبور

ب) کدام ملکه و کدام پادشاه ایرانی

ج) همه و هر آنچه که می دانی را بگو

د) استاد محمد تقی بهار شاعر مشروطه

۱۵ - کدام گزینه فاقد صفت بیانی است ؟

الف (این موجودات پاک و معصوم و بی گناه

ب) قداست اهورایی و ملکوتی شب

ج) روز زشت و بی رحم و کینه توز

د) مرد عابر و عکاس روزنامه ها

۱۶ - در عبارت « این اندوه وحشی و سیاهی پر بیم بر سراپرده سوختگان هم حکومت داشت ؛ آن ها جز این که در آن سنگلاخ ها و خارها ، کودکان از دست رفته خود را جست و جو کنند یا برای اطفال از عطش سوخته شان ، قطره آبی بیابند ، دیگر رمقی نداشتند » چند ترکیب وصفی و اضافی به کاررفته است ؟

۱۷ - در متن زیر چند ترکیب وصفی و اضافی وجود دارد ؟

« در دوره اسلامی از همان قرن های نخستین هجری ترجمه عربی آثار معتبر یونان مورد استفاده ایرانیان قرار گرفت و بسیاری از متون عربی به ویژه تفاسیر قران به فارسی برگردانده شد . این رسم ترجمه تا قرن های بعد نیز ادامه داشت »

۱۸ - عبارت « ناله های گریه آلود آن امام راستین و بزرگوار را که همچون این شیعه گمنام و غریبش در کنار آن مدینه پلید سر در حلقوم چاه می برد و می گریست » چند ترکیب وصفی و چند ترکیب اضافی دارد ؟

۱۹ - در عبارت « حلاج مرقع در پوشید و عزم حرم کرد و درویشان با او بودند . او را به سحر منسوب کردند . خلق را به خدای واحد بخواند و ایشان را تصانیف ساخت » چند وابسته پیشین به کار رفته است ؟

۲۰ - در عبارت « پروردگارا ، مگذار که صولت خشم ، حصار بردباری مرا در هم شکنند و حمله ی حسد ، مناعت فطرت مرا به خفت و مذلت کشاند . از خصلت طمع که دناعت آورد و از لجاج شهوت که پرده عصمت چاک زند به تو پناه می برم » چند وابسته پسین وجود دارد ؟

۲۱ - در کدام گزینه همه ترکیب ها « اضافه استعاری » هستند ؟

الف) لب استخر/گل همیشه بهار/سایش بال / عطر الهام

ب) دست مهربان مرگ / درخت عزیز / گل خیال / غرفه بلند آسمان

ج) سینه کویر / آغوش خوشبختی / سقف شب / دست طبیعت

د) پرنده خیال / چشمه مواج نوازش / سایه پرواز / زبان گویای خدا

۲۲ - تعداد وابسته های وابسته در متن زیر چند مورد است ؟

« در قصاید بهار ، آهنگ کلام قدما ، طنین انداز است . شیرینی بیان فرخی و شادابی اندیشه بخردانه رودکی را در اشعار او به خوبی می توان دید . در توصیف بهاریه های او کلام منوچهری موج می زند اگر بخواهیم تنها دو مروارید گران بها از دریای معانی شعر بهار صید کنیم آن دو چیزی جز آزادی و وطن نخواهد بود . احاطه او بر فرهنگ ایران باستان عشق وی را به ایران کهن بیشتر کرده است »

۲۳ - در عبارت « نویسنده در این داستان کوتاه ، روح عدالت خواهی و اعتراض به استبداد اربابان و دولت خود کامه را در سیمای دهقانی شورشی به تصویر می کشد . در گیر و دار این نبرد و پیکار ماموران ابتدا همسرش را می کشند و سپس او را دستگیر می کنند . این داستان بیانگر واقعیت هایی تلخ از اوضاع اجتماعی عصری است که هنرمندانه توصیف شده است « چند وابسته پیشین وجود دارد ؟

۲۴ - در عبارت « آثار ادبی ایران آینه ی اندیشه ها ، باورها و هنرمندی های ملتی است که از گذشته تا کنون ، بالنده و شکوفا از خطرهای رسته است و تا ابد پا بر جا می ماند « چند وابسته پیشین دارد ؟

۲۵ - در عبارت « شور جوانه زدن و امید شکفتن در نهاد ساقه شان می خشکد و در پایان به جرم گستاخی در برابر کویر از ریشه شان بر می کنند و در تنور می سوزانندشان « چند ترکیب وصفی و چند ترکیب اضافی دیده می شود ؟